

**แนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธก:
กรณีศึกษา โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์**

**INCREASING HAPPY WORKPLACE BY IMPLEMENTATION OF APPRECIATIVE
INQUIRY: A CASE STUDY TRIKHAMPRACHASAN SCHOOL**

โชกุล วิริยานาโชติ¹
อัจฉริยะ อุปการกุล²

บทคัดย่อ

การศึกษา แนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธก: กรณีศึกษา โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาประสบการณ์ด้านบวกในโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างองค์กรแห่งความสุข วิธีการดำเนินการการศึกษาครั้งนี้ใช้ กระบวนการสุนทรียสาธก[1] ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ[2] ผ่านคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง(Semi – Structure Interview) ผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนจำนวน 60 คน ผู้ปกครองจำนวน 20 คน

ผลการศึกษาทำให้ได้แนวทางในการสร้างองค์กรแห่งความสุข ของโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ จำนวน 12 โครงการ คือ (1) แนวทางโครงการธนาคารขยะ (2) แนวทางโครงการพักกลางวันร่วมแข่งขันกีฬาด้านกายาเสพติด (3) แนวทางโครงการ Big Cleaning Day (4) แนวทางโครงการดนตรีเพราะช่วงพักเที่ยง (5) แนวทางโครงการพูดอังกฤษคำ ไทยคำ (6) แนวทางโครงการพี่กลับมาสอนน้องพร้อมมาเรียน (7) แนวทางโครงการคนต้นแบบ (The Idol) (8) แนวทางโครงการเข้าวัดฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (9) แนวทางโครงการคนดีศรีไตรคาม (10) แนวทางโครงการปลูกกินได้ ทำขายดี (11) แนวทางโครงการบอกรักแม่ (12) แนวทางโครงการชุมชนสวยด้วยมือเรา

คำสำคัญ: สุนทรียสาธก นักเรียน ผู้ปกครอง องค์กรแห่งความสุข

Abstract

The study of increasing happy workplace by implementation of Appreciative: A case study Trikhamprachasan School aim to find out the positive experience in the school to lead to the development of Happy Workplace. The present study, qualitative research method was employed. Appreciative Inquiry as a tool through the Semi – Structure Interview, was used to collect the data from the samples was 60 students, and 20 parents.

The result of the study makes a possible way leads to develop the Happy Workplace in Trikhamprachasan School. Moreover, 12 projects were taken place due to the result of the study; (1) Waste Bank Project (2) Sports for Lunch Break Project (3) Big Cleaning Day Project (4) Music for Lunch Break Project (6) You Back To Teach I'm Ready To Learn Project (7) The Idol Project (8) Important Buddhist Project (9) Good Trikham Citizens Project (10) Good to have Great to sell Project (11) Love Mom Project (12) Vibrant Community Project

Keywords: Appreciative, student, parent, Happy Workplace

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น e-mail:mrshokul@gmail.com

² อาจารย์ประจำ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 ตำบลแคนเหนือ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพื้นที่ 15 ไร่ 2 งาน มีจำนวนนักเรียน ณ ปัจจุบันจำนวนทั้งหมด 261 คน ซึ่งลดลงทุกปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 หากเทียบปี พ.ศ. 2552 ที่มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 351 คน เป็นจำนวน 100 เปอร์เซ็นต์ แล้วปี พ.ศ. 2553 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 305 คน ลดลงจากปี พ.ศ. 2552 เป็นจำนวน 13.11 เปอร์เซ็นต์ ปี พ.ศ. 2554 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 316 คน ลดลงจากปี พ.ศ. 2552 เป็นจำนวน 9.97 เปอร์เซ็นต์ ปี พ.ศ. 2555 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 270 คน ลดลงจากปี พ.ศ. 2552 เป็นจำนวน 23.08 เปอร์เซ็นต์ ปี พ.ศ. 2556 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 261 คน ลดลงจากปี พ.ศ. 2552 เป็นจำนวน 25.64 เปอร์เซ็นต์[3] จากการสังเกตในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าเห็นว่า การบริหาร การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมในหมู่นักเรียน บุคลากร ไม่สอดคล้องกับหลักการสร้างความสุขในองค์กร จึงเกิดแรงบันดาลใจ ประสงค์ให้โรงเรียนแห่งนี้เปี่ยมสุขทั้งการบริหาร การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยใช้ทฤษฎีสุนทรียสาธกในการค้นหาข้อมูลเชิงบวกมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎี SOAR แนวคิดในการสร้างองค์กรแห่งความสุข 8 ประการ (Happy Workplace) ตลอดจนการทดลองปรับใช้จริงในบางโครงการระหว่างการศึกษา และอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมประสบการณ์เชิงบวกของ นักเรียน และผู้ปกครอง ของนักเรียนโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์
2. เพื่อหาแนวทางในการสร้างองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์

วิธีดำเนินงาน

ใช้กระบวนการสุนทรียสาธก (4-D Cycle) เป็นพื้นฐานในการศึกษา มีด้วยกัน 4 ขั้นตอนได้แก่ ค้นหา รวบรวมประสบการณ์เชิงบวก (Discovery) การวาดฝัน (Dream) การออกแบบ (Design) การนำไปใช้จริง (Destiny) โดยการวิเคราะห์สออาร์ (SOAR Analysis) นำไปใช้ในขั้นตอน การวาดฝัน (Dream) ซึ่งจะใช้เพื่อค้นหา จุดแข็งขององค์กร (Strength) โอกาสที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร (Opportunities) เป้าหมายในอนาคตที่อยากจะเป็น หรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตกับองค์กร (Aspirations) ผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ (Results) ซึ่งสอดคล้องกับ เป้าหมายในอนาคตที่อยากจะเป็น (Aspirations) โดยข้อมูลนั้นจะใช้จากการวิเคราะห์ ประสบการณ์เชิงบวกที่ได้ค้นพบจากการสัมภาษณ์ นักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ แนวคิดองค์กรแห่งความสุข 8 ประการ (Happy Workplace) นำไปใช้ในขั้นตอนการออกแบบ (Design) ซึ่งจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์หา จุดร่วม (Convergences) จุดโดดเด่น (Divergence) ก่อนเมื่อวิเคราะห์เสร็จก็จะนำแนวคิดองค์กรแห่งความสุข 8 ประการ (Happy Workplace) มาเป็นหลักในการออกแบบจัดทำโครงการและนำเสนอโครงการ การเลือกกลุ่มตัวอย่างเลือกจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ด้วยคำถามที่ออกแบบตามหลักแนวคิดสุนทรียสาธก เพื่อ ค้นหาสิ่งที่ทำให้ นักเรียน และผู้ปกครองเกิดความประทับใจและมีประสบการณ์ในด้านบวกจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาวิเคราะห์หาปัจจัยที่เป็นจุดร่วมและปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น เพื่อนำไปเป็นแนวทาง ในการสร้างองค์กรแห่งความสุข ภายในโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ขั้นตอนค้นหาและรวบรวมประสบการณ์เชิงบวก (Discovery) นั้นเป็นการค้นหาสิ่งที่ดี สิ่งที่เด่น สิ่งที่ประทับใจ จากคำบอกเล่าประสบการณ์ โดยการสัมภาษณ์

นักเรียน และผู้ประกอบการโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ซึ่งแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 สัมภาษณ์นักเรียนจำนวน 60 คน จากการคัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผ่านคำถามปลายเปิดที่เน้นหาประสบการณ์ ที่ดี ที่เด่น ที่น่าประทับใจ ในการเข้ามาเรียน ที่โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ส่วนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่คัดเลือกมา จำนวน 20 คน โดยผ่านคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวกับ ความประทับใจที่เกิดขึ้นต่อ ผู้อำนวยการ ครู และนักเรียนโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ จากนั้นนำประสบการณ์เชิงบวก ที่ได้ค้นพบจากนักเรียน ผู้ปกครอง นำมาวิเคราะห์ ผ่านทฤษฎี การวิเคราะห์สออาร์ (SOAR Analysis) เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางในการจัดทำโครงการ เป็นแนวทางกับโรงเรียนแห่งนี้ ทำการวิเคราะห์ หาจุดร่วม จุดโดดเด่น ของ นักเรียน และผู้ประกอบการ โดยมาจากการสัมภาษณ์ค้นหาประสบการณ์เชิงบวก และได้ใช้หลักแนวคิดองค์กรแห่งความสุข 8 ประการ (Happy Workplace) มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบโครงการ หรือแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันของ ผู้อำนวยการ คณะครู นักเรียน และผู้ประกอบการ และชุมชนรอบๆ โรงเรียน จากนั้นจัดทำเอกสารโดยนำเรื่อง สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry: AI) การวิเคราะห์สออาร์ (SOAR Analysis) องค์กรแห่งความสุข 8 ประการ (Happy Workplace) เพื่อให้ความรู้กับ ผู้อำนวยการ คณะครู หรือผู้ประกอบการที่มีความสนใจ ไว้สำหรับศึกษา ในเอกสารที่จัดทำ ผู้ศึกษาได้เสนอตัวอย่างของโครงการที่ได้คิดและวิเคราะห์ในขั้นตอน ออกแบบและการวางแผนโครงการ (Design) ไว้ในเอกสาร เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางของโครงการที่จะจัดทำขึ้นในอนาคตต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาประสบการณ์เชิงบวกที่ค้นพบจากนักเรียน พบว่านักเรียนมีความรู้สึกด้านบวกกับการเรียนวิชาภาษาไทยมากที่สุด โดยลักษณะของครูที่ชื่นชอบนั้นจะต้องเป็นคนใจดี ปรึกษาได้ทุกเรื่อง พูดจาไพเราะ ไม่ดูด่านักเรียน สอนเข้าใจ หรือว่าสอนในรายวิชาที่นักเรียนชอบเรียน นักเรียนจะมีความสุขเมื่อได้เรียนกับเพื่อน มีความสุขเมื่อได้แสดงออก ความประทับใจที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของนักเรียน พบว่า นักเรียนประทับใจครูมากที่สุด เพราะคุณครูมีความเป็นกันเอง ใจดี ช่วยอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ให้ความรู้ และความต้องการของนักเรียนส่วนใหญ่ พบว่า อยากให้โรงเรียนสะอาด การศึกษาประสบการณ์เชิงบวกที่ค้นพบจากผู้ปกครองของนักเรียน พบว่าผู้ประกอบการที่ส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาที่โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ เพราะสะดวกเวลาไปรับไปส่ง อยู่ใกล้บ้านทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีความประทับใจเมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน ได้อยู่ใกล้ชิดกับบุตรหลาน ได้เห็นบุตรหลานกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกที่ควร และความต้องการของผู้ปกครองส่วนใหญ่ คืออยากให้ทางโรงเรียนช่วยเหลือ สนับสนุนนักเรียนที่มีผลการเรียนดี เพื่อเป็นการสนับสนุน เป็นกำลังใจให้กับนักเรียนที่ตั้งใจเรียน และเพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนรุ่นต่อไป แนวทางในการสร้างองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ผู้ศึกษาได้หาแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันในโรงเรียน และโครงการตามแนวคิดการสร้างองค์กรแห่งความสุข 8 ประการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณา ในการนำไปปฏิบัติจริง หรือดัดแปลงให้ใช้ได้จริงในอนาคตทั้งหมด 12 โครงการ ดังนี้

1. แนวทางโครงการธนาคารขยะ
2. แนวทางโครงการพักกลางวันร่วมแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด
3. แนวทางโครงการ Big Cleaning Day
4. แนวทางโครงการดนตรีเพราะช่วงพักเที่ยง
5. แนวทางโครงการพูดอังกฤษคำ ไทยคำ
6. แนวทางโครงการที่กลับมาสอน น้องพร้อมมาเรียน

7. แนวทางโครงการคนต้นแบบ (The Idol)
8. แนวทางโครงการเข้าวัดฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
9. แนวทางโครงการคนดีศรีไตรคาม
10. แนวทางโครงการปลูกกินได้
11. แนวทางโครงการบอกรักแม่
12. แนวทางโครงการชุมชนสวยด้วยมือเรา

ผู้ศึกษาได้มีการจัดทำเอกสาร ซึ่งผู้ศึกษาจะจัดทำโดยนำเรื่อง สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry: AI) การวิเคราะห์สออาร์ (SOAR Analysis) องค์กรแห่งความสุข 8 ประการ (Happy Workplace) เพื่อให้ความรู้กับ ผู้อำนวยการ คณะครู หรือผู้ปกครองที่มีความสนใจ ไว้สำหรับศึกษา ในเอกสารที่จัดทำ ผู้ศึกษาได้เสนอตัวอย่างของ โครงการที่ได้คิดและวิเคราะห์ในขั้นตอน ออกแบบและการวางแผนโครงการ (Design) ไว้ในเอกสาร เพื่อที่จะใช้เป็น แนวทางของโครงการที่จะจัดทำขึ้นในอนาคตต่อไป

สรุป

จากการสัมภาษณ์นักเรียน และผู้ปกครองในเบื้องต้นพบว่าเกิดความไม่มั่นใจในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการบริหารงาน ส่งผลให้ผู้ปกครองและนักเรียนไม่มีความสุขในการเรียนและส่งบุตรหลานให้ เข้าเรียนในสถาบันแห่งนี้ ผู้ศึกษาในฐานะศิษย์เก่าของโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ได้เกิดแรงบันดาลใจที่อยากจะ ให้ นักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ได้มีความสุขในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การ บริหารงาน และการสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนไตรคาม ประชาสรรค์ ผู้ศึกษาจึงได้ใช้กระบวนการสุนทรียสาธก (4-D Cycle) เป็นพื้นฐานในการดำเนินการศึกษาโดยการ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง นักเรียน 60 คน และผู้ปกครองจำนวน 20 คน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ ด้านบวกที่ได้ค้นพบจาก นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ว่าต้องการให้โรงเรียนไตร คามประชาสรรค์ในอนาคตเป็นแบบใด เพื่อที่จะให้ ผู้อำนวยการ คณะครู นักเรียน ในโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ และชุมชนรอบๆ บริเวณโรงเรียน เกิดความสุข ในการเรียน การจัดกิจกรรม ตามหลักองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) โดยสิ่งที่ผู้ศึกษาคาดฝันให้เกิดขึ้นในอนาคต คือต้องการให้โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์แห่งนี้เป็น โรงเรียนแห่งความสุข เป็นโรงเรียนแรกในตัวเลือกในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษา เป็นโรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์กีฬาที่มีคุณภาพ โดยโครงการตามแนวคิดการสร้างองค์กรแห่งความสุข 8 ประการ เพื่อใช้เป็น แนวทางในการพิจารณา ในการนำไปปฏิบัติจริง หรือดัดแปลงให้ใช้ได้จริงในอนาคต ทั้งหมด 12 โครงการ ดังนี้

1. แนวทางโครงการธนาคารขยะ
2. แนวทางโครงการพักกลางวันร่วมแข่งขันกีฬาด้านกายยาเสพติด
3. แนวทางโครงการ Big Cleaning Day
4. แนวทางโครงการดนตรีเพราะช่วงพักเที่ยง
5. แนวทางโครงการพูดอังกฤษคำ ไทยคำ
6. แนวทางโครงการพี่กลับมาสอน น้องพร้อมมาเรียน
7. แนวทางโครงการคนต้นแบบ (The Idol)
8. แนวทางโครงการเข้าวัดฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
9. แนวทางโครงการคนดีศรีไตรคาม

10. แนวทางโครงการปลูกกินได้
11. แนวทางโครงการบอกรักแม่
12. แนวทางโครงการชุมชนสวยด้วยมือเรา

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาระดับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ล้วนได้รับความกรุณาช่วยเหลือและได้รับคำแนะนำ จาก ดร.อัจฉริยะ อุปการกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิด และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้การศึกษาระดับนี้เสร็จสมบูรณ์เรียบร้อย ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานวิจัยสังคมและสุขภาพ. (2552). **สุนทรียสาธก**. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.shi.or.th/upload/narrative.pdf>
- [2] อารีย์วรรณ อ่วมธานี. (2552). **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2557, จาก http://www.krupai.net/qualitative_areewan.doc
- [3] งานทะเบียน โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์. (2556). **ข้อมูลโรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ปีการศึกษา 2552-2556. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2**
- [4] ภิญญา รัตนพันธ์. (2557). **ตัวอย่าง SOAR Analysis แบบละเอียด**. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.gotoknow.org/posts/561655>
- [5] มุลนิธิหมอชาวบ้าน. (2551). **องค์กรแห่งความสุข ด้วยความสุข 8 ประการ**. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.doctor.or.th/article/detail/5572>